

Dr. J. L.:

V rojstnem kraju prvega slovenskega pisatelja.

(Konec.)

koncu predgovora, v katerem govori ta duhovnik z veliko ljubeznijo o Trubarju, pravi, da je bilo to: »Pisano pri Sanct Kocjanu zraven Turjaka na ta dan teh dveh bratov s. Primoža in Felicijana v tem letu po Kristusovem rojstvu 1595... Vaš brat ino prijatelj v Kristusu Andrej Savinic, cerkveni služabnik Famisto...« Ko je ta zvesti učenec Trubarjev pripravljal to zadnjo knjigo Trubarjevo za tisk, so se časi že precej izpremenili. Državna in cerkvena oblast je začela preganjati Trubarjeve naslednike, ki so se še nekaj časa skrivali po domovini, potem pa so morali pobegniti. Njihove knjige so bile v Ljubljani javno sežgane. Okolo l. 1600. je bilo konec velikega dela, ki ga je začela prva slovenska knjiga. V dobi 50 let so ustvarili Trubar in njegovi sodelavniki podlago slovenski književnosti in izdali mnogo knjig: najvažnejši knjigi sta »Biblija«, t. j. prevod sv. pisma, ki ga je izvršil Jurij Dalmatin, in prva slovenska slovnica, ki jo je napisal Adam Bohorič. Obe knjigi sta izšli l. 1584.

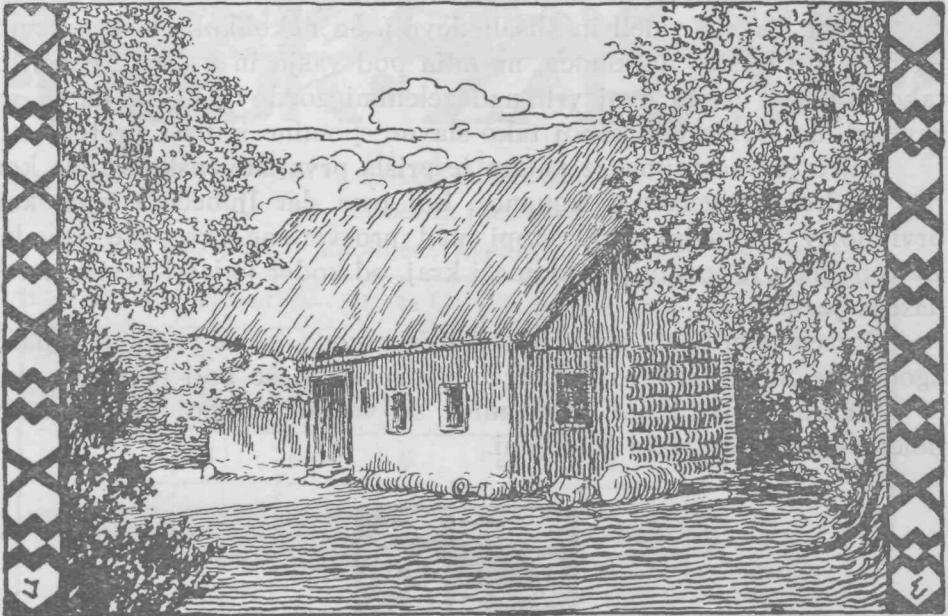
Mi smo v domovini prvega slovenskega pisatelja. Sedaj smo si odpočili in pojdemo na grad! Pot nas vodi skozi vas Turjak, ki nas zanima s svojimi malimi lesenimi kočami. Tu čepe v rebri pod gradom druga ob drugi. Vas je namreč nastala na ta način, da so imeli grajski služabniki tu svoje hišice, ki so jim jih menda postavili grajski gospodje. Tu smo tik pod gradom in lahko vidimo njegove mogočne zidove, ki jih ni premagal nikoli noben sovražnik. Pot nas vodi ob obzidju navzgor in pred nami se dviga velikanska košata lipa. Pred gradom smo. Nov razgled se nam odpre pred očmi. Ob tej priliki se nehote spomnimo na prve vrste Prešernove »Turjaške Rozamunde«:

Hrast stoji v Turjaškem gradu,
vrh dviguje svoj v oblake...

Saj vam je gotovo znana ta zgodba. Rozamunda je bila krasna gospodična, ki so jo snubili vitezi iz vseh dežel. Snubil jo je tudi vitez Ostrovrhar. Ko so ravno slavili zaroko pod hrastom, je prišel pevec, ki je pel pesmi po gradovih. Rozamundina teta, ki je bila jako ponosna, je rekla pevcu, naj pove on, ki prehodi mnogo sveta, ali je kje lepša deklica na svetu. Pevec je priznal, da je Rozamunda lepa, edino Lejla, sestra bosanskega paše — kakor se sliši — je morda lepša. To je užalilo lepo Rozamundo. Takoj je zahtevala od Ostrovrharja, da naj gre v Bosno, naj reši kristjane, ki so jih bili Turki odvedli, in pripelje s seboj Lejlo, da se bo izkazalo, ali je res tako

lepa. Ostrovrhar gre, razbije Turke, zavzame pašev grad, ugrabi Lejlo in jo odnese s seboj. Bila je res lepa — Ostrovrharju je ugajala njena skromnost, zato je ne odvede na Turjak, ampak jo spravi na svoj grad. Lejla sprejme krščansko vero in se je poročila z Ostrovrharjem. Ponosna Rozamunda pa »v kloster grede, čast ljubljanskih nun postane.«

Bog ve, koliko raznih zgodb se je godilo v tem gradu in okolo njega! Pa o tem bi nam morali pripovedovati zgodovinarji, pesniki in pisatelji. Tudi bi bilo zanimivo, ko bi nam kdo razložil grb, ki ga vidimo nad ponosnim vhodom v grad.

Trubarjeva rojstna hiša.

Vstopimo torej na dvorišče! V sobe nas ne bodo pustili, dasi je v njih mnogo zanimivega. Radi pa nam pokažejo takozvano lutersko kapelo. Ni velika: na stenah in na stropu so ohranjene stare slike še iz onih časov, o katerih smo prej govorili. Tu se je vršila služba božja za gospodo in za služabnike, tu so čitali slovensko sv. pismo in evangelij. Zdaj je vse zapuščeno in pozabljeno. Pojdimo torej zopet pod milo nebo in nadaljujmo svojo pot!

Odidemo z grada po veliki cesti naprej. Skozi senčnate gozde nas vodi pot po strmih klancih navzdol: bolj in bolj se kaže pred nami dolina. Preden pa pridemo do nje, nas pozdravi na klancu prijazna vas s cerkvijo. To je Rašica. Tu je torej rojstna vas prvega slovenskega pisatelja. Tam pod vasjo ob vodi so mlini in žage. Tam je imel mlin Trubarjev oče, ki je bil tudi varuh domače cerkve. Tu je

torej rasel mladi Trubar, od tu ga je vodila pot v tuji svet, od koder je poslal svojim rojakom prvo slovensko knjigo. Res, to je zanimiv kraj, poln velikih spominov!

Tam za poljem se dviga dvostolpna cerkev s čednim trgom: to so Velike Lašče. Kdo od vas ne ve, da sta se tu rodila dva naša največja moža: Levstik in Stritar! Levstik je bil rojen v Retnjah, mali vasi kake četrte ure od Lašč, Stritar pa v Podsmreki, v mali dolini na drugi strani glavne ceste. Iz Stritarjevih spominov vam je znano, kako sta v mladih letih skupaj rasla in pekla krompir.

Škoda, da nimamo časa, da bi obiskali njihove domove. Odit moramo na kolodvor in se odpeljati domov.

Upam, da ste videli in slišali dovolj. Še nekolikokrat se ozremo na prijazno Rašico na klancu, na mlin pod vasjo in na sv. Ahaca, ki tako ponosno dviga svoj vrh nad zelenimi gozdovi, kakor da bi se zavedal, da skriva pod seboj tako slavne spomine iz naše preteklosti.

Daleč je ona tujina, iz katere je prišla prva slovenska knjiga kot tih pozdrav slovenskega izgnanca, kot prvi dar ljubečega sina, kot prvi poziv domovini, naj vstopi med prosvetlene evropske narode. Zato pa nam je tem milejši domači kraj, od koder je izšel prvi apostol našega jezika.

O vsem tem boste pozneje slišali še mnogo, ko se boste učili naše zgodovine in književnosti. Takrat boste vse to še bolj razumeli.

Vlak prihaja. Polni lepih misli se vozimo mimo malo znanih dolenjskih krajev proti Ljubljani.

Večerna.

Tiho večer dogoreva,
tone solnčece v pokoj,
konec trudnega je dneva —
spavaj, ótrok moj!

Vtihnile so ptice davno,
plaho gre nocoj
strune glas čez polje ravno —
spavaj, ótrok moj!

Milo, angelsko vzdrhteva
očk detinjih soj,
lahen mir zemljó preveva —
spavaj, ótrok moj!

Fet-Pogačnik.